

Yunanistan ve Marshall planı

Yazan :

P. B. Dertilis

Selânik Üniversitesi Maliye Profesörü

Yunanistan, *Marshall Plânı* ile tahakkuk ettirilen yardımların faydalı tesirlerini, yardımdan hisse alan diğer memleketlerden çok daha fazla hissetmiştir. Bunun sebeplerini şöyle izah edebiliriz : Bir kere Yunan Maliyesine taallük eden meseleler, bilhassa harbi takip eden senelerde çok ciddi, tehdit edici bir veçhe almıştır, zira Yunanistan, memleket içindeki komünist projelere karşı mücadeleye girişmekle harp halini devam ettirmek mecburiyetinde kalmıştır.

İktisadî hayatı zaten muvazenesiz bir halde bulunan Yunanistan, halkın hürriyetini tehdit eden tehlikelerin yarattığı yükün altında büsbütün ezilmiştir.

Mezkûr plânın Yunanistan için arzettiği ehemmiyeti daha da vuzuhla tebarüz ettirebilmek için, harpten evvel memlekette tahakkukuna çalışılan bayındırlık işlerine müteallik projelere de, mukayeseye imkân verir mülâhazasile, temas etmeyi faydalı buluyoruz.

A) Harpten evvelki bayındırlık işleri programı :

Millî ekonominin şartlarını islâh etmek hususunda büyük gayret sarfeden Yunanistanın takip ettiği siyaset, bilhassa 1928 den sonra sulama işlerinin islâhına müteveccihti. 1932 ye kadar icra edilen işlerin finansmanı hariçten aktolunan istikrazlarla temin edilmiş, 1932 - 39 seneleri arasında ise bu gibi faaliyetlerde âmme hükmi şahıslarının ve içtimaî sigorta sandıklarının sermayelerinden faydalanılmıştır. 2000 milyon drahmiye varan bu kapitaller sayesinde Devlet, on senelik bir müddet zarfında yekûnu 7.300 milyon drahmiye (harpten evvelki kıymet üzerinden) balığ olacak nafia işlerinin tahakkukuna girişmiştir. Mamafih İkinci Cihan Harbi mevzubahis plânın tahakkukuna mâni olmuştur. Başlanan inşaatın bir kısmı yarıda kalmış, tamamlananlar bakımsızlık yüzünden, veya askeri

hareket sahası içinde bulduklarından, yahut da komünist çeteciler tarafından tahrip olmuşlardır. Şurası muhakkak ki, bayındırlık işlerinin başarılmaması Yunanistan için hayati bir mesele teşkil etmektedir. Zira, bugünkü halile memleket ekonomisi halka tatminkâr bir hayat seviyesi idame ettirmesini mümkün kılacak geliri temin etmekten âcizdir.

B) Hariçten gelen yardımlar ve Marshall Plânının ehemmiyeti :

Yunanistanın iktisaden kalkınmasının temini ve memlekette hayat seviyesinin yükseltilebilmesi için lüzumlu masraflar bir taraftan *Marshall Plânı* ile tahsis olunan, diğer taraftan millî kaynaklardan temin edilen kredilerle karşılanmaktadır. Mamafih yabancı yardımlar mevzubahis olurken *Unrra*'nın, Yunanistanın iktisadî kalkınmasına tahsis ettiği meblâğlarla, 1947 - 48 senelerinde *Truman* doktrininin tatbikatından olarak tahsis edilen Amerikan yardımlarını da zikretmek icap eder. Bu sonuncu yardım 300 milyon dolara varmaktadır.

Hariçten gelen yardımlar hakkında tam bir fikir verebilmek için, Amerikan ve İngiliz orduları tarafından Avrupada ve Yunanistanda terk edilmiş vaziyette bulunan harp malzemesinin satın alınması suretile temin olunan kredilerden bahsetmek gerekir. Böylece Yunanistanın, işgal sona erdiğindenberi, ekonomisinin inkişafını temin maksadile giriştiği nafia işlerinin finansmanında ve bütçe masraflarının karşılanmasında muhtaç olduğu meblâğları temin etmek için istifade ettiği belli başlı yabancı kaynakları gözden geçirmiş bulunmaktayız.

Yunanistanın uzun vâdeli İmar ve Kalkındırma Plânını meydana getirmekle vazifelendirilen Yüksek Meclisin salâhiyetlerini iki noktada tophyabiliriz :

1) Yunan ekonomisinin inkişafına taallûk eden iktisadî, malî, teknik meselelerin tetkiki,

2) Memlekette mevcut zenginliklerin kıymetlendirilmesi, imar ve kalkındırılması için plânların hazırlanması, meydana getirilmesi.

Bu çerçeve dahilinde Yunanistanın takip ettiği gayeleri şu surette sıralayabiliriz :

1) Millî paranın kuvvetlendirilmesi, maliyenin islâhı ,Yunanistanda kredinin yeniden tesisi.

2) Plânın şumulü içine giren devrenin imkân verdiği nisbette tabii zenginliklerin kıymetlendirilmesi,

3) İş kabiliyetinin ve tam istihdam siyasetinin muvaffakiyetinin mümkün olduğu kadar arttırılması,

4) Yunan halkının hayat seviyesinin tatminkâr hudutlara yükseltilmesi,

5) Memlekette iktisadî inkıfaşın, hesaplar bilânçosunda muvazenenin temin edilmesi.

Bu program herşeyden evvel ziraat sahasında inkıfaşın teminini derpiş etmektedir. Ziraî istihsalin senelik vasatı hacminin 1952 ye kadar, 1935 - 38 seneleri arasındaki devreye nisbeten % 15 arttırılacağı tahmin olunmaktadır.

1947 - 49 senelerinde komünist tethişleri neticesinde katlanılmak mecburiyetinde kalınan anormal şartlara rağmen ziraatin bütün şubelerinde yeniden teşkilâtlanmayı ve kalkınmayı temin eden geniş bir programın tatbiki mümkün olmuştur. Çiftçiye yeni metotlar öğretilmiş, bu maksatla da gezici mektepler, tecrübe tarlaları, örnek çiftlikler meydana getirilmiştir. Diğer taraftan en modern ziraat makine ve âletleri ithal edilmek veya yerli sanayi tarafından imâl olunmak suretile, memleketin muhtelif havalilerinde halkın istifadesine arz olunmuştur.

Hayvan üretme ve yetiştirme istasyonları, hayvan bakımı için kliniklerin tesisi gibi işler yanında, ormancılık, sulama v. s. gibi işlerin yapılmasına, yeni yolların açılmasına, eskilerin tamirine hız verilmiştir. Bütün bu faaliyetler neticesinde Yunanistanda ziraî istihsal şöyle bir seyir göstermiştir : harpten evvelki istihsal miktarını 100 ile ifade edersek, bu miktar 1947 - 48 de 89 a inmişken 1949 - 50 de 103 e yükselmiştir. Mamafih hayvan yetiştirmede nisbetler 1947 - 48 için 70, 1949 - 50 de de ancak 73 tür. Mezkûr masraflar ECA'dan temin olunan fonlarla karşılanmaktadır.

Ayrıca memleket ekonomisinin kalkınması için, tatbiki tahminen 20 milyon drahmilik ve 500.000 dolarlık bir masraf icap ettirecek olan bir turizm programı tanzim edilmiştir. Bu meblâğların sarfile yeni otellerin inşası veya mevcutların tamiri, tarihî yerlerin kıymetlendirilmesi, müzelerin, âbidelerin tamiri derpiş edilmektedir. Turizmin inkışafile Yunanistan, hesaplar bilânçosunda mevcut açığın büyük ölçüde kapatılabilmesini mümkün kılacak dövizi temin etmiş olacaktır.

Mamafih mezkûr plân Yunanistanda sanayiînkıfaşını istihdaf eden projeler de ihtiva etmektedir. Sanayide çalışan işçilerin adedi 1939 da 150.000 - 160.000 iken (fabrika ve linyit madenleri işçileri de dahil) 1949 da 130.000; 1949 da 140.000 dir. 1939 u 100 olarak kabul edersek endüstri faaliyeti 1948 da 73 iken 1949 da 87 ye yükselmiştir. Mamafih Eylûl ayında bu istihsal harpten evvelki seviyeye erişmiştir .Ancak, Yunanistanda sanayiînkıfaşı, buna müvazi olarak elektrik istihsalinin de artmasına

mümkün olabilecektir. Bu maksatla hemen tahakkukuna girişilen program bir termik, iki hidro - elektrik enerji santralının tesisini derpiş etmektedir.

Yunanistanda ağır sanayiın kurulmasına imkân olmamasına mukabil memleketin iktisadî şartları bazı sanayi branşlarının inkişafını mümkün kılacak durumdadır.

Bir taraftan, yukarda bahsi geçen tesisler sayesinde muharrrik kuvvetin ucuza temin edilmesi, linyit madenlerinin temin ettiği imkânlar, diğer taraftan iş gücü arzının müsait durumu, Yunanistanda sanayiın inkişafına yardım edecek âmillerdir. Endüstride beklenen bu terakki ise memlekette işsizliği azaltacak tam istihdam şartlarını temin edecektir.

Sanayi programının tatbikinden doğacak masraflar, dört sene için 194.600.000 dolar tahmin olunmaktadır.

İlk dört senelik programın tahakkuku için lüzumlu investismanın muhtelif iktisadî sahalara dağılışı şöyle derpiş olunmuştur :

(Milyar drahmi olarak)

		%
1) Ziraat ve hayvancılık	1.147	11.5
2) Su işleri	679	6.8
3) Mültecilerin iskânı	221	2.2
4) Enerji	1.418	14.2
5) Endüstri	2.164	21.8
6) Münakale	2.193	22.1
7) P. T. T.	141	1.4
8) Turizm	163	1.6
9) Mesken	1.102	11.1
10) Sıhhat işleri - Maarif	726	7.3
Yekûn	9.954	100.-

Bunlardan :

A) Yunanistanda yapılan sarfiyat	4.332	43.5
B) Mal ve hizmet ithali	5.622	56.5
Yekûn	9.954	100.-

[*] Programın tanziminden sonra yapılan bir para ayarlaması neticesinde
1 \$ = 15.000 dr. dir.

Yardımanın tatbik edildiği ilk iki sene zarfında Yunanistana düşen pay :

	1948-49	1949-50	Yekûn	%
I Vasıtalı ve vasıtasız şekilde yapılan yardımlardan tahakkuk eden meblâğ (drahmi olarak)	1.433.-	3.463	5.076	100
II Yukardaki meblâğın kullanılış tarzı :				
a) Bütçe	824.-	1.650.-	2.474.-	48,7
b) İdare masrafları	72.-	182	254.-	5.-
c) İmar ve Kalkınma	536.-	814.-	1.350.-	27.-
d) Bakiye	1.-	997.-	998.-	20.-
	1.433.-	3.643.-	5.076.-	100.-

Yukardaki rakamlardan kolayca anlaşılacağı gibi yardımlardan temin edilen drahmilerin yarısı bütçenin ihtiyaçlarına tahsis edilmiştir.

Üzerinde durulması icap eden bir nokta da Yunanistanın ticaret bilânçosundaki ehemmiyetli açıktır. Filhakika Yunanistanın ihracatı kıymet itibarile ithalâtının ancak % 25 ini teşkil etmektedir. Bu hal birçok sebeplere irca edilebilir. Ezcümle, memlekette istihsalin azalmış olması, ziraî mahsullere mahreç teşkil eden bazı pazarların kaybedilmiş olması, nihayet maliyet fiyatının beynelmilel fiyatlardan yüksek olması, gibi hususları zikredebiliriz. Diğer taraftan, harpten evvel, tediye bilânçosundaki açığı büyük ölçüde hafifletmeğe yarayan bazı unsurlar bugün aynı neticeyi vermemektedir.

Yukarda da işaret ettiğimiz gibi, Yunanistan, istihsalini harpten evvelki seviyeye yükseltememiştir.

Nitekim harpten evvel diğer memleketlere nisbeten en düşük seviyede bulunan millî gelir, Koordinasyon Bakanlığının teşkil ettiği mütehasıs komitenin tahminlerine göre, 1938 de 642.4 milyon dolar (1938 kıymeti üzerinden) iken 1947 de 401,9 milyon dolara, yani 1938 deki seviyenin % 62,6 sına düşmüştür. 1948 de % 68, 1949 da % 81 olan bu nisbetin 1950 - 51 de % 88 olacağı tahmin olunmaktadır. Yunanistanda nüfus başına düşen millî gelir bugünkü kıymeti üzerinden hesaplandığı takdirde 128 dolardır.

Yunan ekonomisinin kalkındırılmasına tahsis olunan Amerikan yardımının büyük bir kısmı, komünist âsilere karşı girişilen askerî harekât neticesinde ve mültecilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için genişletilen bütçe açığının daraltılmasında kullanılmıştır. Yunanistanın 1938 senesinde kaydedilen istihsal seviyesine erişememiş olmasının sebeplerini bu hususta aramak icap eder.

Şunu unutmamalıdır ki, Yunanistanın iktisadî kalkınmasına taallük eden ihtiyaçları diğer memleketlerden daha fazladır. Filhakika *Marshall Plânı* Avrupada tatbik mevkiine konduğu zaman diğer memleketler harbin tevlit ettiği zararlardan büyük bir kısmını birikmiş servetleriyle telâfi edebilecek durumda bulunuyorlardı. Yunanistan ise doğrudan doğruya veya vasıtalı bir şekilde âsi komünistlerin sebep oldukları zararlara karşı koymak mecburiyetinde idi. Komünistlerin tethiş hareketlerinden dolayı köylerini terkeden köylülerin miktarı 1948 de 700.000 civarında tespit olunmuştur ki, bu rakkam nüfusun % 9 unu teşkil etmektedir.

Asilerin doğrudan doğruya ika ettikleri zararlar ise, 1948 sonuna kadar 254.370.000 dolar olarak tahmin edilmekte olup, bu meblâğ *Marshall Plânının* ilk tatbik senesine düşen yardımın mecmuuna tekabül etmektedir.

C) 1950 - 53 seneleri için tasarlanan program.

1950 - 53 seneleri için hazırlanan investisman programı, biran evvel, hesaplar bilânçosunda muvazenenin temin edilebilmesi, potansiyel iş gücünün massedilebilmesi, aynı zamanda memleketin müdafaa imkânlarının arttırılabilmesi için, Yunanistanın istihsal kabiliyetini inkişaf ettirmek çarelerini araştırmaktadır.

1950 - 53 seneleri için yatırımların muhtelif iktisadî sahalara dağılışı şöyle tespit olunmaktadır :

(1949 kıymeti üzerinden milyar drahmi olarak)

	1950-51	1951-52	1952-53
Köy ekonomisi	1.071	1.473	1.908
Enerji - Linyit	523	1.139	1.231
Endüstri - Madenler - Turizm	1.574	1.682	1.969
Münakale	811	872	842
Bayındırlık	150	177	153
Mesken	1.476	1.326	1.292
Sair	195	75	75
Yekûn	5.800	6.750	7.470

1950 - 53 seneleri için millî kaynaklardan temin edileceği derpiş olunan yatırımlar, hariçten satın alınanlar milyon dolar, dahilde finanse edilenler milyar drahmi ile ifade edilmek suretile aşağıda gösterilmiştir [*]:

[*] Her seneye ait birinci sütun milyon dolar, ikinci sütun ise milyar drahmi ile ifade olunmuştur.

	1950 - 1951		1951 - 1952		1952 - 1953	
Köy ekonomisi	23,8	310.—	24,5	420,4	20,1	401,5
Linyit - Enerji	24,3	95.—	38,6	410,7	36,5	433.—
Endüstri	28.—	250.—	33,7	296,1	41,4	307,5
Münakale	28,4	285.—	25,2	369,8	23,4	370.—
Bayındırılık	3,1	92.—	3,8	110.—	2,5	105.—
Mesken, Su	5,6	378.—	6.—	195.—	6.—	145.—
Sair	3,7	130.—	—	45.—	—	45.—
Yekûn	116,9	1540.—	131,8	1847.—	129,9	1807.—

Yeni program ilk kalkındırma projelerinden daha az nikbindir. Sanayiye taallük eden plânlar oldukça terkedilmiş bulunmaktadır. Sularla kaplı arazinin kurtulması gibi, kısa zamanda randman verebilecek işlerin tahakkuku için lüzumlu envestismanlar üzerinde bilhassa ehemmiyetle durulmaktadır. İlk büyük projelerden vazgeçilmiş olmasına rağmen bu üç senelik plânın da beklenen muvaffakiyete erişebileceği şüphelidir.

Son bir kaç mülâhaza :

Bu kısa tahlile son verirken, mevcudiyetleri her türlü iktisadî terakkiye ve islâhata engel olan ve Yunan ekonomisinin zayıf noktalarını teşkil eden hususlara kısaca temas etmeyi faydalı buluyoruz.

Bu zayıf noktalardan birini, memleketin iktisadî organizasyonunda her hangi bir disiplin ve ananenin mevcut olmaması keyfiyetinde aramak icap eder.

Bir diğeri ise, drahminin haricî kıymetinin istikrarı uğrunda Millî Yunan Bankasının takip ettiği altın lira satışı siyasetinde mündemiçtir. Bu siyaset kalkınmaya tahsis olunması icap eden vasıtaları azaltmakla, programın muvaffakiyet şartlarını tehlikeye koymaktadır.

Bir taraftan fiyatlar seviyesinin, dünya fiyatlarına nisbeten yüksek olduğu, diğer taraftan bütçenin ve hesaplar bilançosunun daimî açık verdiği göz önünde bulundurulacak olursa, Yunanistanda iktisadî kalkınmaya ve inkişafa mâni olan engeller hakkında kolayca fikir edinilebilir.

Kanaatime göre, milletlerarası tesanüt, Avrupa camiası içinde insanlarla malların serbest mübadelesini teşvik edecek şekilde teşkilâtlandırılmadığı müddetçe, az inkişaf etmiş memleketlerde iktisadî istikrar temin edilemez.

Tercüme ve hülâsa eden :

Nafia Somel